№ 15 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 23

1909

ՆԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 23 № 15

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1909 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., մէկ ամսվանը՝ 1 րուբլի:

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ:

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և միևնոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ:

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ (հին բաժանորդներից խնդրվում է ուղարկել նախկին տպագրված հասցէն):

Մեր հասցէն. ИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1909 Թ.

ԽԱԹԱԲԱԼԱ

Երգիծաբանական-սատիրական շաբաթաթերթի

Չորրորդ տարի

«Խաթաբալան» միակ գունաւոր պատկերազարդ հայ շաբաթաթերթն է:

«Խաթաբալան» հրատարակվում է ռուսական և եւրօպական լաւագոյն թերթերի օրինակով:

«Խաթաբալան» հրատարակվելու է 12—16 երես, որտեղ կը ժռնեն բացի սովորական չորս երես կարիկատուրաներից այլև մեր և հարևանների կեանքից, դէպքերից և անձնաւորութիւնների պատկերներ, նկարներ և տեսարաններ:

Մասնակցութեամբ մեր մշտական աշխատակիցների

«Խաթաբալայի» նոր բաժանորդները թերթը ստանում են № 1-ից:

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆՆ Է

Թիֆլիս—տարեկան 4 ր., կէս տարվանը 2 ր. 50 կ., երեք ամսվանը 1 ր. 25 կ.:

Ուրիշ տեղեր և արտասահման—տարեկան 5 ր., կէս տարվանը 3 ր., երեք ամսվանը 1 ր. 50 կ.:

Թիֆլիսում բաժանորդ կարելի է գրվել՝ 1) խմբագրատանը, Московская ул., № 19 2) «Գուտտենբերգ» գրախանութում, Առևտրական բանկին կից. 3) Եղբ. Յակոբջանեանցների և Սարգսեանցի պատրաստի հագուստեղէնի մագազինում, Նիկօլաեվսկի կամուրջի վրա:

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Хатабала». արտասահմանից Tiflis (Caucase), Redaction «Chathabala». հեռագրի համար՝ Тифлисъ, «Хатабала».

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԱՍՏ. ԵՐԻՑԵԱՆ

ա. (օ.մ.) 15—15

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(ամբուլատորային ընդունելութիւն)

եկող հիւանդների համար ամէն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Ենֆիաճեանցի:

Տելեֆոն 695

Ե. Գ. ՖԵԴՕՐՕՎ ամէն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^1/_2$-ից մինչև $9^1/_2$, ներքին հիւանդ.:

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամէն օր, $11^1/_2$-ից մինչև $12^1/_2$ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամէն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամէն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:

Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^1/_2$ ժ., աչքի հիւանդ.:

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս և ծաղկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կօպէկ:

Օպերացիաները և խորհրդատուութիւնը ըստ համաձայնութեան:

Շուտով բացվելու է ստացիօնարական բաժանմունք 30 մահճակալներով:

(ա. օ.) ա. 38. 100—8

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մ. Գ. Դաւիթ-Բեկ

Ընդունելութիւնը: Առաւօտեան 10—2 ժ. Երեկոյեան 4—6 ժ.

Հասցէ՝ Ртищевская ул., № 7.

(Հ. շ.) ա. 50—42

ԲՈՂՈՔԻ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՈՅԺԸ

II

Երէկվայ մեր առաջնորդողում, խօսելով Բագուի ինքնավարութեան նախաձեռնած մաքառման մասին շանտաժի դէմ, մենք առանձին կարևորութիւն տուինք այդ փաստի, իբրև ժամանակակից երևոյթի, բարոյական կողմին:

Մենք ընդգծեցինք, որ այդ մաքառումը պէտք է ամուր բարոյական հեղինակութիւն շահի, որպէսզի նա կարող լինի առաջ բերել դրական հետևանքներ:

Իսկ այդ հեղինակութիւնը շահելու համար նա պէտք է այնպիսի հիմքերի վրա կառուցված և այնպիսի պատճառաբանութիւնների վրա հաստատված լինի, որ նուաճի հասարակութեան բոլոր խաւերի համակրութիւնը և ապահովի նրանց գործակից աջակցութիւնը:

Այդ մաքառումը պէտք է ներկայանայ իբրև մի բարոյական բողոք կործանիչ և քայքայիչ դժնդակութիւնների դէմ:

Եւ իբրև այդպիսին նա պէտք է ըմբռնվի և գիտակցվի հասարակութեան խաւերում՝ իբրև հանրային շահերի պաշտպանութիւն, իբրև հասարակական շինարար գործունէութեան մի անհրաժեշտ պայման, իբրև տնտեսական գործառնութիւնների ապահովութեան մի էական պահանջ:

Եթէ այդ բողոքը և մաքառումը ըմբռնված կը լինեն սահմանափակ իմաստով, միայն իբրև ունևոր դասակարգի գանգատների արտայայտութիւն, իբրև որոշ խումբ մարդկանց շահերի ջատագովութիւն և միևնոյն ժամանակ իբրև մի դիմադրութիւն որևէ գաղափարական հոսանքի դէմ, այն ժամանակ նրանք անզօր կը լինեն իրանց հեղինակութեան մէջ և չեն առաջացնի արդիւնաւոր հետևանքներ:

Բողոքը շանտաժի, դրամաշորթութեան և սրիկայութեան դէմ պէտք է զգացվի և ըմբռնվի, իբրև մի ժամանակակից անհրաժեշտութիւն, էական և կարևոր՝ հասարակական կազմուածքի առողջ և ապահով զարգացման համար:

Այդ պէտք է զգան և ըմբռնեն հասարակութեան բոլոր խաւերը, թէ գործարանատէրը և աշխատաւորը, թէ հարուստը և աղքատը, թէ վաճառականը և գործակատարը, թէ պաշտօնեան և տրամադրեալը, բոլոր հիմնարկութիւնների և ձեռնարկութիւնների մեծ ու փոքր գործողները, միևնոյն ժամանակ և քաղաքական կուսակցութիւնների և կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչները:

Շանտաժը և սրիկայութիւնը պէտք է թօթափված լինեն որևէ գաղափարական առատից և պատված քաղաքական հոսանքների նոյնիսկ հեռաւոր հարևանութիւնից:

Երբ որ շանտաժիստը և սրիկան ընդհանուր պարսաւանքի և զզւանքի առարկայ կը դառնան, զրկված կը լինեն ամէն մի հմայքից և նախանձի զգացմունքից, կընկնեն մերժվածների և բարոյապէս մեռածների շարքը և կորցրած կը լինեն բարոյական գոյութեան բոլոր հիմքերը հասարակութեան ամէն մի խաւում, այն ժամանակ նրանք դուրս կը մղվեն հասարակութեան շարքերից և կոչնչանան:

Շանտաժը ճարպիկ և հմուտ կերպով օգտվել էր անցողական շրջանից, և ծպտվել ու վերցրել իր վրա զանազան դիմակներ իր շահատակութիւնները աջողեցնելու համար: Եւ նա սարսափելի մահաբեր հարուածներ հասցրեց շատ քաղաքական հոսանքներին՝ իր թունաւոր շնչով:

Իսկ երբ նա կը զրկվի իր դիմակներից, նա կը հանդիսանայ իբրև սաոր ոճրագործութիւն: Դա արդիւնարար կը լինի թէ հասարակութեան համար ընդհանրապէս և թէ այն քաղաքական ու հասարակական հոսանքների անուան համար մասնաւորապէս, որոնց նա մերկացրել էր և իր գոյութեամբ անուանարկել:

Հասարակական գիտակցութեան ընդարձակումը, հասարակական կարծիքի կազմակերպութիւնը և հասարակական բողոքի ցասուն արտայայտութիւնը՝ ահա ինչը պէտք է արմատախիլ անի մեր ժամանակի ժահրոտ պալարներից մէկը:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 21 յունվարի

Արտասահմանեան մամուլի մի քանի օրգաններում տպված են խորհրդածութիւններ ռուսական առաջարկութեան մասին ֆինանսական միջնորդութեան վերաբերմամբ թիւրք-բուլղարական վէճի առիթով: Միևնոյն ժամանակ մատնացոյց է անվում, որ իբր թէ ռուսաց կառավարութիւնը մտադրութիւն ունի օգուտ քաղել այդ հանգամանքից իր առանձին քաղաքական նպատակներն իրագործելու համար, օրինակ Չրանցքների հարցի լուծումը իր օգտին: Պետերբուրգի Հեռագրական Գործակալութիւնը լիազօրութիւն ունի ամենակտրուկ կերպով յայտնելու, որ արված առաջարկութիւնը նպատակ ունի միմիայն ապահովել խաղաղութիւնը, որ ռուսաց կառավարութիւնը ամենևին նպատակ չունի կապել այդ հարցը Չրանցքների կամ այլ հարցերի հետ: («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 21 յունվարի

Ռուսական առաջարկութիւնը ահագին տպաւորութիւն գործեց թէ թիւրքմացութեան հասարակ լուծմամբ և թէ նոյնպէս իր անսպասելիութեամբ: Սկզբնական բանակցութիւնները կատարելապէս գաղտնի էին պահվում: Բ. Դուռը նպաստաւոր է վերաբերվում համաձայնութեան հիմքերին, բայց սպասում է մանրամասնութիւնների պարզաբանութեան: («Հ. Գ.»)

Կեօլն, 21 յունվարի

«Կեօլնիշէ-Ցայտունգ» հրատարակեց մի հեռագիր Բերլինից, որը անուանում է ռուսաց առաջարկութիւնը միջնորդութեան մասին Թիւրքիայի և Բուլղարիայի միջև առանձնայատուկ և անսպասելի. արդեօք դա կը կանոնաւորէ թիւրք-բուլղարական դրամական հարցը—կախված է ամենից առաջ անմիջապէս շահագրգռված պետութիւններից, սակայն գոյութիւն ունեցող պայմաններում դուրս է գալիս, որ այդ գործը կարգադրվելուց յետոյ Թիւրքիան առաձեռն դրամ չի ստանայ, այլ միայն կը պակասեցնէ իր պարտքը Ռուսաստանին: «Կեօլնիշէ-Ցայտունգ» լրագրի Վիեննայից ստացած հեռագրի համաձայն, աւստրիական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը ասում է, որ ռուսական նոր առաջարկութիւնը չափազանց լուրջ խորհրդածութիւնների տեղիք է տալիս: Նրա վրա նայում են որպէս մի տեսակ պարտքեր յանձն առնողի վրա: Դա այն պատճառով է անընդունելի համարվում, որ նրա շնորհիւ Բուլղարիան կատարելապէս կախված կը լինի Ռուսաստանից: Վիեննայում կարծում են, որ ուրիշ կառավարութիւններն էս ընդունում են այդ տեսակէտը: («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 21 յունվարի

Լրագիրները համակրութեամբ վերաբերվեցին ռուսական առաջարկութեանը: «Թանին» և «Շուրայը-Իւմմէթ» եռանդով խորհուրդ են տալիս ընդունել այդ առաջարկութիւնը: «Ենի-Գազէթա» և «Իկդամ» հաղորդում են, որ Բ. Դուռը դեռ ևս վերջնական խօսք չէ ասել: («Հ. Գ.»)

Լօնդօն, 21 յունվարի

«Թայմս», «Դէյլի-Տելէգրաֆ», «Մօրնինգ-Պօստ» և «Դէյլի-Գրաֆիկ» լրագիրները գովաբանում են ռուս կառավարութեան արած մեծահոգի առաջարկութիւնը Թիւրքիային և Բուլղարիային: «Թայմս» նկատում է, որ Ռուսաստանի առաջարկութիւնը խոստանում է մի ելք տալ դժուարութիւններից. Ռուսաստանը կը գիտակցէ, որ էապէս ուժեղացրեց իր պրեստիժը Բալկանների վրա, և աւելի քան կը վարձատրվի իր զոհաբերութեան համար զանազան օգուտներով, որ կը բերեն նրան նրա պլանները: «Դէյլի-Տելեգրաֆ» յայտնում է. «Ռուսաստանը տուեց գործնական գործունէութեան չտապողութեան օրինակ ի նպաստ խաղաղութեան և մատուցեց Եւրօպային մի ծառայութիւն, որը շուտ և հեշտութեամբ չի մոռացվի»: («Հ. Գ.»)

Վիեննա, 21 յունվարի

«Կօրրէսպօնդէնց-Բիւրօյին» հաղորդում են Սօֆիայից, որ հակառակ նրա երէկվայ հաղորդածի երեկ երեկոյեան մեծ պետութիւնները առաջին խմբական առաջարկութիւնն արին գինուորական ձեռնարկութիւնների և Թիւրքիայի հետ համաձայնութեան վերաբերմամբ: («Հ. Գ.»)

Վիեննա, 21 յունվարի

Մամուլը ասում է, որ ռուսական առաջարկութիւնը չափազանց անսպասելի մի բան էր Վիեննայի դիպլօմատիայի համար: «Նէօյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէ» նախատեսում է ռուսական ազդեցութեան չափազանց ուժեղանալը Բալկանների վրա և ասում է, որ Վիեննայի դիւանագիտական շրջանները Իզվօլսկու քայլի մէջ տեսնում են բալկանեան ֆեդերացիայի և Թիւրքիայի հետ դաշնակցութեան պրօգրամը: «Ցէյտը» ասում է, որ ռուսական քայլը, նրա աջողութեան դէպքում Կ. Պօլսում, առաջին յաղթութիւնը կը լինի Էրենտալի վրա: Ռուսական առաջարկութեան արագ պաշտպանութիւնը Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Իտալիայի կողմից՝ ապացուցանում է Իզվօլսկու քայլի գեղեցիկ պատրաստութիւնը, այն ինչ Վիեննան և Բերլինը յանկարծակի են բռնված և ապշած են: («Հ. Գ.»)

Բերլին, 21 յունվարի

Ամբողջ մամուլը քննում է Ռուսաստանի առաջարկութիւնը թիւրք-բուլղարական կօնֆլիկտի առիթով: «Ֆօսսիշէ-Ցայտունգ» լրագիրը ցաւ է յայտնում, որ հաղորդագրութեանը հոգ չը տարան աւելի պարզ ձև տալ. Թիւրքիան չի ստանայ առձեռն փող կամ լաւագոյն դէպքում միայն փոքր գումար կը ստանայ. արդեօք հարցի այդպիսի լուծումը Թիւրքիային ծառայութիւն մատուցանէ՞լ կը նշանակէր նրա՝ դրամի ներկայ կարիքի մէջ. դա շուտով կը պարզվի. շատ կարելի է, որ հէնց այդպէս էլ կը լինի, որովհետև Թիւրքիան յամենայն դէպս աւելի վարկ կը ստանայ և կարող կը լինի արտասահմանում աւելի խոշոր փոխառութիւն անել, քան այն, որ նա մտադրութիւն ունէր կապել: «Բերլինէր-Տագէբլատ» ասում է, որ հողը այնքան պարզվել է, որ ենթադրեալ կօնֆերենցիան սահիպված կը լինի ընդունելու կատարված փաստերը: «Լօկալ-Անցէյգէր» ասում է, որ ռուսաց դիպլօմատիան եռանդուն և ըստ երևոյթին աջող գործունէութիւն է ցոյց տալիս: «Պօստ» լրագիրը առաջարկութիւնը մեծահոգի է անուանում: «Կրէյց-Ցայտունգ» և «Տէգլիխէ-Րունդշաու» շեշտում են, որ Ռուսաստանը աշխատում է աւելի սերտ կերպով կապել իր հետ Բուլղարիան, միևնոյն ժամանակ «Կրէյց-Ցայտունգ» Ռուսաստանի առաջարկութիւնը համարում է մի ճարպիկ խաղ, որը աչքի ընկնող գործնական նշանակութիւն ունի: («Հ. Գ.»)

Վիեննա, 21 յունվարի

«Կօր. Բիւրօյին» Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ Սալօնիկում գտնվող թիւրքական էսկադրան, քարածուխի պաշարի պակասութեան պատճառով, ստիպված էր վերադառնալ Կ. Պօլիս: («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 21 յունվարի

Առևտրի մինիստրի ներկայութեամբ կայացաւ բօրսային առևտրի և գիւղատնտեսութեան ներկայացուցիչների երրորդ համառուսական համաժողովի բացումը: Համաժողովների խորհրդի նախագահ Պրօզօրօվ բնորոշեց այն աշխատանքը, որ կատարել է խորհուրդը անցեալ տարի: Մինիստր Տիմիրեազէվ շեշտեց իր ճառում խորհրդի աշխատանքի անկասկածելի օգտաւէտութիւնը, որը նպաստել է ռուսական առևտրի կենսական շատ հարցերի լուծմանը, միևնոյն ժամանակ խորհրդի գործունէութիւնը աշխատում էր համերաշխութիւն հաստատել ռուսաց բօրսային վաճառականութեան առանձին կազմակերպութիւնների հայեացքների մէջ: Մինիստրը յոյս յայտնեց, որ կառավարութեանը կաջողվի մտցնել այդ կազմակերպութիւնների մէջ այնպիսի բարւոքումներ և նորոգված ձևեր, որոնք աւելի կենսունակ կը դարձնեն այդ կազմակերպութիւնները և միևնոյն ժամանակ կը դնեն նրանց նիւթական աւելի նպաստաւոր պայմանների մէջ, որ հնարաւորութիւն կը տայ խորհրդին աւելի լայն տարածելու իր գործունէութիւնը: Ժողովը շատ բազմամարդ էր: Նրան մասնակցում էին 68 բօրսային կօմիտէտների, առևտրա-արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների, առևտրական վարչութիւնների և առևտրական դատարանների 68 ներկայացուցիչներ: Համաժողովի աշխատանքները կը տևեն մի քանի օր: («Հ. Գ.»)

Վարշավա, 21 յունվարի

Գիշերը շատ ձերբակալութիւններ կատարվեցին լեհական սօցիալիստա-

[illegible]

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԸ

Նոր-Ջուլֆա, 26 դեկտ.

[illegible]

...որ վրանաքենակ բախտարցիները, մոտ 500 ձիաւոր և հետևոտն, իրանց գլխաւորի հետ օգնութեան գան ժողովրդին։ Սկսվեց կռիւը։ Մի քանի ժամվայ ընթացքում կառավարութեան զօրքն իր դիրքերը ստիպված եղաւ թողնելու հակառակորդին։ Կառավարութիւնն իր զինուորներին կարգադրել էր մտնել բազար և թալանի մատնել խանութները։ Թալանին մասնակցում էր և հասարակութեան տականքը։ Թալանից առաջացած վնասը անցնում է 600,000 րուբլուց։

Հետևեալ օրը, երբ իմացվեց, թէ նահանգապետն իր մարդկանցով, ծածուկ, գիշեր ժամանակ, փախել-ապաստանել է տեղիս անգլ. հիւպատոսարանը, կառավարական տները, ինչպէս և 3—4 նշանաւոր կառավարականների հարուստ տները բոլորովին թալանվեցին, ժողովրդի կուսակից բախտիարցի ձիաւորների կողմից։

Կռւի և թալանի միջոցին բաւականաչափ սպանվողներ ու վիրաւորներ են եղել, որոնց թիւը, սակայն, դեռ անյայտ է մնում։ Միայն սա կարելի է հաստատապէս ասել, որ սպանվածների մեծ մասը կառավարական զօրքից է. ժողովրդից համեմատաբար շատ քիչ է սպանված։ Կռւող կողմերն, առ հասարակ, թագցնում են իրանց կորուստի քանակը։

Քաղաքս առ այժմ գտնվում է բախտիարցիների ձեռքին։ Յայտնի չէ, սակայն, թէ յետագայում ինչ կը պատահի։ Եթէ Թեհրանից զօրքեր գան, դրութիւնն աւելի կը բարդվի։ Առ այժմ հայերս ապահով ենք։ Միայն երկու հայի կրպակներ թալանի են ենթարկվել բազարում։

Y

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 8 յունվար

«Ու ծնաւ մուկն չնչին» առակը իրականացաւ «Հուկուկը Ումումիէի» խմբագրատանը ազմկալից պաշարման, նոյն թերթի կուսակցութեան գլխաւոր անդամներու ձերբակալութեան, ոստիկանական և դատական քննութեանց, ռամ. կոմիտէի իր պաշտօնական օրգանին մէջ ըրած մեծաղղորդ հրատարակութեանց մէջ։

Հրապարակային խայտառակութիւնը ծայր աստիճանի է։ Ոստիկանութեան մինիստրը, իր ցուցուցած գործունէութեան ու ողորմելի արդիւնքին վրայ ամօթապարտ, հրաժարական տուաւ իր պաշտօնէն։ Մամուլը կը քըննադատէ զանի իր թեթեւամիտ ու հապճեպով կատարած պաշտօնական որոշումներուն համար։ Պէտք էր որ հաւատ ընծայէր իրեն մատուցուած թղթի կտորիկներու, տրուած կողմնակի տեղեկութեանց, եղած գիտողութեանց։ Ուրեմն ինչ տարբերութիւն հին և նոր ոստիկանական գործողութեանց մէջ. ինքը պարտաւոր չէր կասկածիլ թղթերու վաւերականութեանը մասին։ Ներելի էր, առաջին թափին մէջ, վճիռ տալ և Սելանիկի գունդերով, որոնք մեր ազատութեան ռահվիրաներն եղան, ոստիկանական գործ մը կատարել բոլորովին հին դրութեամբ, հին լրտեսական սկզբունքի մը գործադրութեանը մէջ աղտոտել այդ պատուական զօրքերը։

Ինչ որ է, եղածը եղած է. ռամ. կոմիտէն իր չափը տուաւ հանրային կարծիքի առջև, և ոստիկանութիւնն ալ, գոնէ այսուհետև, կը սորվի այդպէս թեթեւօրէն չշարժիլ՝ կրթնելով պաշտօնական թղթի կտորիկներու վրայ, որոնք կրնան ըլլալ կեղծ, մեքենայօրէն պատրաստուած։

Հանրութեան այն մասն ալ, որ քննութեանց առաջին օրերու մէջ երախտագէտ սրտով կապուեցաւ ռամ. կոմիտէին, սարսրուած պիտի ըլլայ, այսուհետև, ամեն գրուածի և չարախօսութեանց չհաւատալ բոլէապէս, ու կը պատրաստի քիչ մըն ալ քննողի աչքով հետևիլ կատարուած իրողութեանց։

Այսօրուընէ սկսեալ հրապարակ ելաւ «Հուկուկը Ումումիէ» թերթը, որ կը խոստանայ հրատարակել յաջորդաբար կատարուած բոլոր պաշտօնական գործողութիւնները, անիրաւ ձերբակալութիւնները, շինծու թուղթերուն պատմութիւնը։ Հանրութիւնը մեծ հետաքրքրութեամբ պատրաստ է լսելու՝ նոր շրջանի մէջ կատարուած ոստիկանական այդ հին գործողութիւնը։

Պարլամենտը այս օրերու մէջ իր բոլոր տարրերովը համերաշխ նիստեր կը գումարէ։ Կերևի թէ սահմանադրական հողը քիչքիչ կը հարթուի մեր երեսփոխաններուն ոտքին տակ, և փոխադարձ ծանօթութիւնները՝ բնականաբար պիտի մեղմեն ցեղային ու կրօնային այն լուրն ու բարկ մոլեռանդութիւնները, որոնք նախապաշարումներու պէս տիրական բռնութիւններ են միտքերու մէջ և միտքերու վրայ։ Թիւրքական առածը կըսէ. «Եիւզ եիւզըն ուտանըր» (երեսը երեսէն կամչնայ)։ Եթէ նիստերը այսպէս շարունակուէին, կը ներենք պարլամենտի անդամներուն՝ իրենց ունեցած սկզբնական պակասութիւնները։

Զարմանալի է մեր երկիրը. ժողովրդային համակրանքները ճիշդ ջերմաչափի սընդիկին պէս են. քաղաքական, մինիստրական, պարլամենտական համերաշխութեանց հետ վեր կելլեն ու վար կիջնեն. զգացումները մերթ կը ցցուին սուր փուշերու պէս և մերթ կը խաղաղին ծովի ալիքներու նման։

Սուլթանը, իր պալատի բարձունքէն դիտելով գրահաւորներու սպառնական դէմքն ու թեթև ծուխը, որ գոլորշիի պէս դուրս կելլէ ծխաններէն, ազգին նորանոր նուէրներով կանգորրէ իր ներքին խռովքը՝ ուխտելով հաշտ գնալ սահմանադրութեան հետ, փափագելով նոյնիսկ որ պարլամենտը, ազատ քննադատութիւնով, լայնացնէ անոր քանի մը անձուկ յօդուածները։

Ահմէդ Րիզան ալ քիչ մը չափաւորուած կերևի այս օրերս. իրեն համար խոստացուած մեծ ամսաթոշակին համար զեղջ առաջարկեց և յանձն առաւ բաւականանալ միջին գումարով մը։ Եթէ միջին ճամբան գտնէ վերջապէս իր ազգայնամոլութեանը, անշուշտ երկիրը կօգտուի իր կարող մէկ զաւկին ընդունակութենէն և այն փորձառութենէն, որ տարիներով ունեցած է Եւրոպայի մէջ։

Աւստրիական ապրանքներու դէմ եղած բոյկոտաժը կատարելապէս հասաւ իր նպատակին. աւստրիական շոգենաւներուն և վաճառականներուն հոգին ելաւ. միլիոններով կորուստ տուին։

Ու, ինչպէս գիտած եմ, ժամանակին, մէկ թղթակցութեանս մէջ, բոյկոտաժը մեծ զբաղմունք մը եղաւ երկրին այլևայլ տարրերուն մէջ գործնական համերաշխութեան, միաբան գործակցութեան և, միւս կողմէ, լռեցուց ցեղային, տեղային, կրօնային այլևայլ կիրքեր։

Պուրիշկեվիչի դէմ կովկասեան այլևայլ ազգաբնակչութեանց կողմէ՝ միահամուռ յայտնուած զայրոյթը գոհունակութիւն կը պատճառէ մեզի, մանաւանդ իսլամներու գրաւոր դիմումը։ Ոչ նուազ գոհունակութեան առիթ է մեզի Փոխարքային յայտնուած գրաւոր համակրանքը։

Կրնամ հաւաստել, թէ Թիւրքահայոցս մէջ, առհասարակ, մեծ համակրանք կայ Փոխարքայի մասին, մանաւանդ նորընտիր հայրապետին հաստատութենէն ասդին, որովհետև մենք հաւատացած ենք իրապէս, թէ կոմսին ազնիւ ջանքերուն և բարեկամեցողութեանը շնորհիւ՝ Ջուբը ինկան Իզմիրլեանի մասին նիւթուած անհիմն չարախօսութիւններն, որոնք կրցած էին մինչև Նեվայի ափունքը արձագանգուիլ։ Կոմսը այժմէն իսկ կրնայ հաւաստի ըլլալ, որ ինքը իր այդ ազնիւ վարմունքովը, պարզապէս ճշմարտութեան ու անկեղծութեան ծառայութիւն մատուցած է. փորձով պիտի տեսնէ, թէ Իզմիրլեան իսկապէս օրէնքի անձնաւորութիւն մըն է, անխարդախ հոգևորական մը, որ գիտէ «կայսերը կայսեր տալ և Աստուծոյն՝ Աստուծոյ»։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի, յունվարի 18-ին, Գիւղատնտեսական Ընկերութեան դահլիճում, կայացաւ Թիֆլիսի Հայ Տնայնագործական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը նախագահութեամբ Հ. Առաքելեանի և քարտուղարութեամբ Ա. Աթանասեանի։

Ժողովի օրակարգի հարցերն էին.

ա) Վարչութեան զեկուցումը ընթացիկ հարցերի մասին։

բ) Տնայնագործական-գիւղատնտեսական խորհրդակցութեան ծրագիր։

գ) Ընկերութեան կանոնադրութեան մի քանի կէտերի փոփոխումը։

Վարչութեան նախագահ Ալ. Քալանթար մանրամասն զեկուցեց ընկերութեան գործունէութեան մասին, որից երևաց, որ ընկերութեան Մեծ-Ղարաքիլիսայի ճիւղը այժմ ունի 80 անդամներ, որոնք և իրանց անդամավճարներով (6-ական ր.) ձեռք են բերել 6 տորք և ջուլհակային գործը առաջ են տանում Թիֆլիսից ուղարկված վարպետուհու ղեկավարութեամբ, որ մի այդպիսի վարպետուհի էլ ուղարկված է Ախալցխայի գաւառի Ծուղրութ գիւղը, ուր բժ. Ա. Բուղուղեանի ձեռներէցութեամբ բացված է ընկերութեան ճիւղ և արհեստանոց, որ ընկերութեան ճիւղ հիմնված է Համամլու գիւղում, որը մեծ եռանդով գործում է այժմ նաև Նախիջ. գաւառի Գեօմրի գիւղում, ուր և որոշված է ուղարկել մի տորք։ Ընկերութիւնը ուղարկել է Կովկ. Հ. Բար. Ընկերութեան Քարվանսարայի ճիւղին մի վարպետ, և կայ դիմում Դիլիջանից նոյն նպատակով։ Ճիւղեր բացելու ցանկութիւն են յայտնել նաև, Բէյօբղալ Ղամարլու և մի քանի այլ գիւղեր, որից երևում է, որ Տնայնագործական Ընկերութիւնը իր ջուլհականոցներով հետաքրքրել է գիւղական ազգաբնակութեանը և որ մասնաւոր մարդիկ իրանք մտածում են սարքել շուկայ, գործարաններ, օգտվելով հէնց ջուլհականոցների գոյութիւնից և նրանց ապագայ զարգացումից։ Ընկերութեան սպասելիք միջոցները 1909 թ. համար առայժմ հետևեալներն են. նպաստ Պետերբուրգի Եկեղեցական Խորհրդից՝ 1000 ր., ղեմսկի միջոցներից 500 ր., բժ. Բուղուղեանի նուէրը Ծուղրութի ջուլհականոցին 250 ր. և մի 500 ր. էլ երեկոյթներից և այլ աղբիւրներից։ Այնուհետև նախագահը զեկուցեց, որ վարչութիւնը, համակրելով մի խումբ գիւղատընտեսների ցանկութեան «Գիւղատնտես» թերթ հրատարակելուն, որոշել է տալ թերթին միանուագ 50 ր. նպաստ. ընկերութեան զանազան ճիւղեր դիմել են և ջերմ ցանկութիւն յայտնել, որ ընկերութեան կանոնադրութեան մէջ մի քանի փոփոխութիւններ լինեն և նա կոչվի՝ գիւղատնտեսական-տնայնագործական։ Վարչութիւնը, համակրելով այդ ցանկութեանը, առաջարկում է ընդհանուր ժողովին այն մի քանի կէտերը, որոնց փոփոխութեամբ ընկերութիւնը կը դառնայ նաև գիւղատնտեսական և, պատշաճաւոր իշխանութիւնից հաստատվելուց յետոյ, ճիւղերը կը գործեն այդ մտքով և բովանդակութեամբ։ Մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ ժողովականները միաձայն տալիս են վարչութեան այդ առաջարկութեանը իրանց հաւանութիւնը և կարգադրվում են կանոնադրութեան այն կէտերը, որոնք պէտք է փոփոխվեն, և ընդունվում են։ Ապա նախագահը յայտնում է վարչութեան որոշումը՝ հրաւիրել Թիֆլիսում ապրիլ-մայիս ամիսներում Տնայնագործական Ընկերութեան բոլոր ճիւղերի համաժողով, որը միակերպութիւն և որոշ ծրագիր ու ոգի կը մտցնի ընկերութեան ամբողջ գործունէութեան մէջ։ Ապագայ համաժողովի առաջ դրվելու են հետևեալ հարցերը.

1) Գոյութիւն ունեցող տնայնագործական արհեստանոցների գործունէութեան պատկերը և բնորոշ գծերը։

2) Հերթական նշանակութիւն ունեցող կարիքները.

3) Տնայնագործական արդիւնքների վաճառահանման կազմակերպութեան խնդիրը թէ Կովկասում և թէ Կովկասից դուրս։

4) Գործուածքների նմուշներ և զանազան նկարներ մատակարարելու և տարածելու խնդիրը։

5) Գործիքներ, մանուածք և այլ մթերք մատակարարելու խնդիրը։

6) Վարպետներ պատրաստելու և ինստրուկտոր ունենալու խնդիրները։

7) Մասնաւոր նախաձեռնութիւն և ձեռնարկութիւններ հանդէս բերելու կարևորութիւնը։

8) Պարբերական համագումար-ժողովներ հրաւիրելու կարևորութիւնը և նրանց կազմակերպութիւնը։

Ժողովը, քննելով վարչութեան առաջարկած կէտերը, յայտնեց մի քանի ցանկութիւններ, ապա, ընդունելով ողջ ծրագիրը իր ամբողջութեամբ, յանձնարարեց վարչութեանը հոգ տանել համագումարի գումարմանը։

Ընդունվում է Մ. Սողոմոնեանի առաջարկը՝ մինչև համաժողով հրաւիրելը պատրաստել ընկերութեան երկամեայ գործունէութեան պատմութիւնը։

Ժամը 2-ին ժողովը փակվեց, շնորհակալութիւն յայտնելով վարչութեանը նրա գործունէութեան համար։

Ա. Ա.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Բագու, 18 յունվարի

Բագուի հայ հասարակութիւնը կարծես ուզում է արթնանալ, թօթափել այն ընկճող բեռը, որ ահա երեք տարի է, ինչ ծանրացել է ընդհանրապէս հայերիս, իսկ վերջերումս էլ օտար ազգերի վզին։

Մի ամսվայ ընթացքում գողացան շամախեցի ունեւոր Սերգէյեանի որդուն, գողացան նաև միլիոնատէր Մուսա Նաղիեվին, իսկ վերջին օրերումս էլ, ինչպէս գրել էր «Մշակին», գողացան վաճառական Արուշեանի որդուն։

Մարդագողերը առաջինի փրկութեան համար պահանջել էին 50,000 ր., երկրորդի համար՝ 500,000 ր., իսկ երրորդի՝ 25,000 ր.։

Բացի այդ, շատ հարուստներ նամակներ էին ստացել զանազան դրամաշորթներից, որոնց սպառնում են մահով, եթէ կը մերժեն վճարել պահանջված գումարը։

Դեռ այդ արարքները բաւական չէին, դրամաշորթներն այս ու այնտեղ սկսեցին ռումբեր պայթեցնել, տանտէրներով զոհեր խլել, սարսափ տարածել հասարակութեան մէջ և մի ամսվայ ընթացքում չորս տեղ ռումբ պայթեցրին։

Հասարակութիւնը, տեսնելով որ մասնաւոր խորհրդակցութիւնների ժամանակը չէ, և զուր ժամավաճառութիւն պիտի լինի, սկսեց ակտիվ կերպով մտածել և իր ապագայ անելիքը վճռեց դնել պաշտօնական հողի վրա, այն է՝ քաղաքի ձայնաւորներին ժողովի հրաւիրել արմատական միջոցներ ձեռք առնելու նպատակով։ Բայց որքան զարմանք, երբ քաղաքագլխից քաղաքի ներկայացուցիչները լսեցին, որ անկարող են դրամաշորթների, չարագործների առաջն առնելու համար քաղաքացիք ակտիվ գործ սկսել ու պաշտօնական որոշումներ անել, որովհետև այդ թոյլ չէ տալիս քաղաքապետութիւնը։

Քաղաքացիք երկու կրակի մէջ զգացին իրանց. նախ այն, որ քաղաքային վարչութիւնը ոչ մի իրաւական իրաւունք չունէր խառնվելու իր կոչումից դուրս գործերին, երկրորդ՝ դրա մասին կայ իշխանութիւն, որը հարկաւոր կարգադրութիւնը պարտաւոր է անել և այդ իշխանութիւնը իր կազմով գոյութիւն ունի։

Միւս կողմից քաղաքացիք տեսնում էին, որ չը նայելով տեղիս բանտերը լիքն են քաղաքացիներին վնասակար տարրերով, բայց չարագործութիւնը ոչ միայն չէ նուազում, այլ օրէ-օր առաջադիմում է, լայն չափեր ստանում, աւելի ամուր կազմակերպվում։ Եւ ահա քաղաքային վարչութ. ձայնաւորները և լուրջ քաղաքացիները, մասնաւոր ժողով գումարելով, երէկ իրանց ներկայացուցիչներին, բաղկացած զանազան ազգութիւններից, ուղարկեցին Փոխարքայի մօտ դարման խնդրելու՝ ինչ ձևի էլ լինի այդ դարմանը։

Քաղաքացիք սպասում են սրտատրոփ թէ ինչպէս կը վերաբերվի Փոխարքան, մանաւանդ որ ներկայ քաղաքապետութեան բռնած ընթացքը՝ լուրջ կերպով գործել դրամաշորթներին պատժելու՝ հոգ չը գայ։

*

Չը նայելով որ բէակցիայի ամենաուժեղ և բանուորների ամենավատ դրութեան ժամանակն է այժմ, բայց և այնպէս նաւթային աշխարհի մի քանի անկիւններում տեղի են ունենում խլրտումներ, գործադուլներ, կառավարիչների դէմ բոյկոտներ և այլն։ Այդ երևոյթը պարզաբանվում է նրանով, որ ներկայ պայմաններում բանուորութիւնը չունի այնպիսի ղեկավար, որը կարողանար բոյկոտի վտանգաւոր և լուրջ լինելը հասկացնել բանուորութեան։

Նաւթը էժան է, դեռ ընկած գնից չէ բարձրանում. շատ նաւթահանքեր կանգնած են, չեն աշխատում, շատերն էլ վնաս են անում ու ամեն կերպ աշխատում են բանուորների և ծառայողների թիւը կրճատել. հետևաբար այդպիսի մի կրիտիկական բոպէին նորանոր պահանջներ անել, մի կառավարչի պատկերը դուր չը գալու դէպքում բոյկոտ յայտարարել և յետոյ գնալ նրա (կառավարչի) առաջ ներողութիւն խնդրել, դա բանուորութեան անուան անպատուաբեր երևոյթ է, և փոխանակ ու երկու օրից յետոյ նոյն թուքը յետ ընդունելու, աւելի լաւ է նախ մտածել, տիրող պայմանների լրջութիւնը դիտել, ապա ակտիվ միջոցների դիմել և հէնց այդ է գլխաւոր պատճառը, որ մենք ասում ենք, որ մեր բանուորները ներկայումս լուրջ, խելքը գլխին ու անշահասէր ոչ բարեկամ ունեն, ոչ էլ ղեկավար։

*

Երրորդ օրն է, որ ձիւն է գալիս. առաջին օրը ձիւնի հետ խառն էր և սաստիկ հողմը, որը անկանոն դրութեան մէջ դրեց քաղաքի և Բալախանիի երկաթուղու երթևեկութիւնը։

Շատ նաւթահանքերում ու գործարաններում մեքենաները կանգնեցին։ Քաղաքից Բալախանի գնացող շոգեմեքենան դուրս եկաւ ճանապարհից, սակայն անվնաս։

Ձիւնի պատճառով կենսական մթերքները թանգացան։

Ամսիս 24-ին Նիկիտին եղբ. ցիրկ-թատրոնում տեղի պիտի ունենայ յայտնի զեքրասանուհի տիկ. Սիրանոյշի 35-ամեայ յոբելեանական հանդէսը։

Այսօր գնացի տոմսակներ գնելու, սակայն ստիպված եղայ ձեռնունայն յետ դառնալ, ինչպէս և չը գնեցին շատերը, որովհետև տոմսակների գները ուղղակի կրկնապատկվել էին և միջակ ու հասարակ դասակարգի համար անկարելի էր այդ գըներով թատրոն յաճախելը։

Պիտի նկատել, որ հանդէսի վարիչ մարմինը շատ քիչ է մտածել բուն թատրոն յաճախող դասակարգի մասին, կամ գուցէ հէչ չէ էլ մտածել։ Նրանք պիտի շատ լաւ իմանան, որ թատրոն գնացողը բուրժուա դասակարգը չէ, այլ հայ թատրոն յաճախում են միջակ և արհեստաւոր ու ծառայող դասակարգերը, իսկ բուրժուաները գլխաւորապէս գնում են օտարի ներկայացումները տեսնելու։ Կրկնապատկելով այդպիսի հանդէսների տոմսակների գները, ոչ միայն զրկում են թատերասէր դասին, այլ և սառեցնում դրան՝ միշտ յաճախելու եռանդից։

Օգտվել Սիրանոյշի 35-ամեակից, կրկնապատկել գները և բուրժուային հնարաւորութիւն տալ միմիայն գնելու, դա ոչ թէ հասարակական գործ է, այլ վնասել կը նըշանակէ թատրոնական գործը։

Ս. Գարագաշ

Բաթում, 19 յունվարի

Ամսիս 18-ին, կիրակի օրը, ս. Փրկիչ եկեղեցու մէջ պատարագից յետոյ, տեղի ունեցաւ յունվարի 4-ի ծխական ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը նախագահութեամբ հ. Մելեանի և քարտուղարութեամբ Ա. Նիկողոսեանի։ Ժողովը բազմամարդ էր։ Օրակարգի առաջին խնդիրը դրվեց այրի Մ.-ի խոստման հարցը։ 1909 թւին քաղաքումս վախճանվում է մի հարուստ հայ և թողնում է բաւական մեծածէք կալուած։ Շատ կարճ ժամանակից մեռնում է և նրա մի աղջիկը։ Այրի Մ.-ն խոստանում է ի յիշատակ իր ամուսնու և աղջկայ եկեղեցու բակում շինել երկյարկանի մի շինութիւն։ Այս մասին յայտնվում է քաղաքում, քարոզվում է եկեղեցու բեմից և ժողովուրդը կատարում է մի շատ շքեղ ու փառաւոր յուղարկաւորութիւն։ Այս առիթով հաղորդվում է հոգևոր իշխանութեանը և ստացվում է հայրապետական կոնդակ։ Սակայն անցնում են տարիներ և այրին չէ էլ մտածում իր խոստումը կատարելու մասին, չը նայած որ շատ դիմումներ են եղել։ Ծխական ժողովը երկար զբաղվեց այդ խնդրով։ Ոմանք գտնում էին այրու վարմունքը վերին աստիճանի վիրաւորական և պահանջում էին դատաստանի միջոցով անպատճառ կատարել տալ խոստումը։ Ոմանք առաջարկում էին դուրս ձգել անունը եկեղեցու ծխականութեան ցուցակից։ Ոմանք ցանկութիւն էին յայտնում տիկնոջ վարմունքը արձանագրել տախտակի վրա և կախել եկեղեցու պատից կամ նրա մարդու և աղջկայ գերեզմաններից և այլն։ Վերջ ի վերջոյ, ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ, վճռվեց 5 հոգուց բաղկացած յատուկ յանձնաժողովի միջոցով վերջին անգամ առաջարկել ընդհանուր ժողովի անունից՝ ձեռնպամուխ լինելու իր խոստումը կատարելու, հակառակ դէպքում լրագիրների մէջ անուն-անուն դուրս բերել եղելութեան նկարագիրը ու վաւերագրերը և լրագրական յօդուածը շրջանակի մէջ դրած կախել եկեղեցու պատից։

Նոյն ժողովում պիտի քննվէր. եկեղեցու 1909 թւի մուտք ու ծախքի նախահաշիւը։ Նախորդ ժողովի կողմից ընտրված յանձնաժողովը ներկայացրեց իր կազմած նախահաշիւը։ Եկեղեցու երէցփոխանն էլ առաջարկեց իր նախահաշիւը, որով քահանաների ռոճիկը վերացնելու պայմանով խոստանում էր տարեկան 1500 ր. տնտեսել եկեղեցու եկամուտից և այս եկամուտներով շինել 3 աչք խանութ։ Այսպիսով երեք տարուց յետոյ եկեղեցին միջոց կունենար զգալապէս օգնելու դպրոցին։ Պ. երէցփոխանը զգացված շեշտեց. «Մեր եկեղեցու գոյութիւնը 10 տարվայ ընթացքում ստանց մեր դպրոցին մի կոպէկ նպաստելու ինձ համար ամօթալի դրութիւն է»։ Ծափահարութեան արժանացաւ երէցփոխանի «դպրոցասիրութիւնը»։ Որովհետև երէցփոխի առաջարկը պայմանաւորվում էր ռոճիկի սիստեմը փոխելով, այս պատճառով ծխական ժողովը այդ խնդիրը Բաթումի համար իբրև կարդինալ խնդիր իր իրաւասութիւնից վեր համարեց լուծելու, ուստի որոշեց երկու նախահաշիւների քննութիւնը կատարելու համար հրաւիրել եկող կիրակի յատուկ ծխական ժողով։

Մի թեթև քննական հայեացք բաւական է ցոյց տալու համար երէցփոխանի առաջարկութեան իսկական արժէքը։ Նախ 10 տարի առաջ եկեղեցին չէր կարող օգնել գոյութիւն չունեցող դպրոցին. դպրոցներ չը կային. փակ էին։ Մի՞թէ այդ էլ չէ իմացել պ. երէցփոխը։ Երկրորդ՝ մեր դպրոցը վերաբացված օրից, որ երեք տարի է ընդամենը, ոչ թէ մի կոպէկ, այլ ստացել է եկեղեցուց մօտ երկու հազար րուբլի։ Լաւ չէ վայրկենական տպաւորութիւն գործելու համար անտեղի մեղադրանքներ կարդալ։ Երրորդ՝ պ. երէցփոխանը 1500 ր. ստանալու համար ստեղծում է երկու նոր աղբիւր՝ մէնը լուսագին, որ առանց ռոճկի սիստեմի դիպչելուն էլ կարող է լինել, միւսը մկրտութիւններից, թաղումներից և պսակներից՝ արտաքոյ սահմանված տուրքերից՝ նուէրներ յօդուտ եկեղեցու. սրանից սպասում է տարեկան մի հազար րուբլի։ Ընթերցող, Բաթումի մէջ այդ բոլորի համար ստացվում է 1200—1300 ր.։ Եթէ իբրև նուէրի չափ վերցնենք տուրքի 25 %-ը, որ աւելի բնաւ չէ կարող լինել, կը ստացվի ընդամենը 300—350, այլ ոչ բնաւ երևակայական 1000 ր., ուրեմն լուսագին ու նուէրներ անուանված նոր աղբիւրներից պիտի կարողանայ ստանալ (այն էլ հարց է՝ կը ստանայ արդեօք թէ՞ չէ) ամենաշատը 500—600 ր.։ Այն ինչ հաշուեքննութիւնը ցոյց է տուել, որ քահանայական եկամուտ ստացվում է 3680 ր., իսկ ռոճիկ տրվում է 3200 ր., որով եկեղեցուն մնում է առանց նոր աղբիւրներ աւելացնելու 480 ր.։ Ընթերցո՛ղ, միթէ պարզ չէ ամեն բան։

Բայց սպասենք յաջորդ ժողովին և տեսնենք Բաթումի ծխական ժողովի հասունութիւնը և իմաստութիւնը։

Ռոճիկի սիստեմի ուխտեալ թշնամիները դեռ տարիներ առաջ, երբ հ. Մելեան չէր ստանում կրօնուսուցչութեան համար մօտ 900 ր. ռոճիկ, ապահովում էին տարեկան փոխանակ 2000 ր. ռոճիկի, առնուազն 3000 ր. արդիւնք։

Այո, այս ճիշտ է, ինչպէս և ճիշտ է այն,

որ երբէք որոշ տեսակի մարդիկ չեն կարող ըմբռնել, թէ սկզբունքը վեր է դրամից։

***

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅՈՒՄ

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 21 յունվարի

37-րդ նիստը բացվում է յունվարի 21-ի երեկոյեան ժամը 8-ին, բարօն Մէյենդորֆի նախագահութեամբ։ Դումայի քարտուղարը զեկուցանում է նոր ստացված գործերի մասին։ Կովկասեան հարցապնդումի առիթով վիճաբանութիւնները վերսկսվում են։

Չխէիձէն, կանգ առնելով Պուրիշկեվիչի ճառի վրա, կարծում է, որ հարցապնդումը նախաձեռնողների նպատակն է ջնջել կովկասեան ազգայնականութիւնը Կովկասի սահմաններում և սև հարիւրեակայինների ձեռքով մաքրված տեղերում բնակեցնել ջարդարարներին։ «Սօյիւզնիկների և կովկասեան ադմինիստրացիայի միջև եղած թիւրիմացութիւնները, ճառախօսի կարծիքով, շուտով կը վերանան, որովհետև ագռաւը ագռաւի աչքը չի հանի, սակայն կովկասեան աշխատաւոր մասսաները յանձին գիւղացիութեան և պրօլետարիատի սպասում են, բայց չեն ազատվում ոչ ձեր սօյիւզական տիրապետութիւնից և ոչ էլ ձեր ադմինիստրացիայի խնամակալութիւնից»։ Ապա անցնելով կովկասեան սեպարատիզմի մասին եղած պատմութեանը, ճառախօսը ընդգծում է, որ սեպարատիզմի դէմ, որի մուսցանողն է եղել մինչև վերջին ժամանակներս գիւղացիութիւնը, կռիւը շարունակվում էր անսպառ եռանդով։ Այդ կռւին զոհաբերվում էին կրօնը, օրինականութիւնը և իրաւունքը։ Կառավարութեան այդ էքսպրօպրիատօրական քաղաքականութեան հետևանքը հասցրեց Կովկասի գիւղացիութեանը չքաւորութեան ու կործանման։ Կովկասեան ազնւականութիւնը և կովկասեան արիստօկրատիան, որոնք ամբողջ ժամանակը իրանց շահերը հակադրում են գիւղացիութեան շահերին, նոյնպէս անկարող եղան իրանց գործերը կարգի բերել։ Սեպարատիզմը ճնշելու համար կառավարութիւնը գաղթականութիւններ հաստատելու իր քաղաքականութեան մէջ ձգտում էր զետեղել, մեխել Կովկասի այլացեղ ազգաբնակութեան մէջ եկւորներին, այդպիսով լարելով յարաբերութիւնները ազգութիւնների միջև և հող ստեղծելով եղբայրասպան պատերազմի համար։ Ապա մատնացոյց անելով կովկասեան ադմինիստրացիայի անբաւարար կազմի վրա, որը հաւաքվում է ծայրագաւառները ուղարկվող վատթար պաշտօնեաներից, ճառախօսը յայտնում է, որ Կովկասում ներկայումս կայ էլի մի առանձին անլեգալ կառավարութիւն ի դէմս ռուս հայրենասիրական ընկերութեան։ Այդ անլեգալ կառավարութիւնը այժմս աշխատում է օրինական ճանաչվել. ահա այդ բանին է ուղղված հարցապնդումի ամբողջ իմաստը։ «Փոխարքան խոստանում է և լով խոստանում բարենորոգումներ մտցնելու, մինչդեռ իրապէս երկրորդ անգամն է Կովկասի նուաճումը կատարում,—և եթէ ձեր (ժեստ դէպի աջակողմը) ազահութիւնն ու անհամբերողութիւնը չը լինէր, ներկայ Փոխարքան ձեզ համար ամենահամապատասխան մարդը կը լինէր։ Ռուսական ադմինիստրացիայի կողմից Կովկասում ստեղծված սեպարատիզմը պատուաստել կովկասեան ազգաբնակութեանը ի հարկէ չէ աջողվում, որովհետև սօց.-դեմօկրատները ամեն ժամանակ բացատրում են ազգաբնակութեանը, որ կովկասեան աշխատաւոր մասսաների փրկութիւնը բացառապէս կայանում է ամբողջ ռուս ազգի հետ համերաշխաբար աշխատելու մէջ։ Ըմբռնելով այդ, կովկասեան ազգաբնակութիւնը ես չէ կարող հանգստանալ, մինչև որ չիրագործվեն այն խնդիրները, որոնց առաջ է քաշել ազատագրական շարժումը» (ծափահարութիւն ձախակողմում)։

Չխէիձէի ճառը տևել է մօտ երկու ժամ։

Իշխան Շերվաշիձէն կարծում է, որ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվին Կովկասի Փոխարքայ նշանակելու նպատակն է եղել վերջ տալ կառավարութեան գործելու հին ձևերին և Կովկասի վարչութեան մէջ մտցնել նոր սկզբունքներ, սակայն կոմսի միսսիան իրական փաստ չէր դարձել դեռ ևս, երբ հին շկօլայի անփոշման քաղաքագէտները ձեռնարկում են չար դիտաւորութեամբ՝ կուրօրէն դատապարտելու Կովկասի մէջ սկսված կառավարչական նոր ուղղութիւնը։ Ներկայ հարցապնդման միտքը տերրօրի դէմ կռիւ մղելը չէ, որովհետև այդ դժբաղդութիւնը համառուսական է, որի դէմ հարկաւոր է կռւել ընդհանուր պետական միջոցներով, այլ ոչ թէ հէքիմական դեղերով (ծափահարութիւններ)։ Հարցապնդումի նպատակն է մաքառել նորին կայսերական Մեծութեան Փոխարքայի դէմ, որը գործում է թերևս կայսերական բարեհաճութեամբ։ Եւ այդ կռիւը յարուցված է ոչ թէ յանուն Ռուսաստանի շահերի, ոչ թէ յանուն ռուսական պետականութեան ամբողջ սկզբունքների, այլ յանուն ռուսական պաշտօնէութեան այն փտած մասի, որը պատապարվում է կովկասեան ծայրագաւառում և կամենում է պահպանել իր անպատասխանատու արտօնեալ դիրքը ցեղական կրքերը գրգռելով (ծափահարութիւն ձախակողմից)։

Գեգեչկօրին գտնում է, որ Կովկասում այժմ աւելի ևս, քան առաջ, թագաւորում են վարչական կամայականութիւնն ու ոստիկանական նկատումները։ Երկրի հասարակական ու քաղաքական կեանքը շղթայակապված են պաշարողական ու զինուորական դրութիւններով։ Զարախնդութեամբ ծիծաղում են ժողովրդական իրաւագիտակցութեան, ցաւերի ու կսկիծների վրա այն մարդիկ, որոնք խօսում են կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի լիբերալիզմի ու մարդասէր զգացմունքների մասին։ Ո՞վ կարող է խօսել մի այնպիսի մարդու լիբերալիզմի մասին, որը ազգաբնակութեան վերաբերմամբ գործադրել է ոստիկանական ճնշումի բոլոր էքսպերիմենտները, բացի հիւանդ հոգեբանութիւն ունեցող մարդկանցից։ Մանրամասնօրէն կանգ առնելով ռուսական ադմինիստրացիայի ու պատժիչ զօրամասերի գործողութիւնների վրա, որոնց ղեկավարում էր կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվը. յեղափոխական կռւի վայրկեանում, ճառախօսը գտնում է, որ կոմսը ոչնչով յետ չէ մնացել Դուրասօվից, Մէլլէր-Զակոմելսկուց և ուրիշներից։ Այնուհետև ճառախօսը մանրամասնօրէն քաղուածքներ է անում Վէյդենբաումի մասնաժողովի հաւաքած տեղեկութիւններից, նկատելով կոզակների ձեռքով կատարված կանանց բռնաբարումների բազմաթիւ դէպքերը։ (Դահլիճում շարժում է սկսվում. աջակողմից լսվում են բացագանչութիւններ. «սուտ է», «ճշմարիտ չէ»)։ Ապա ճառախօսը թւում է մի շարք փաստեր Արևմտեան Վրաստանը աւերելու մասին, ընդգծում է կովկասեան մամուլի ճնշումը, յիշելով թւական տեղեկութիւններ ռուսերէն և վրացերէն թերթերի փակման ու կնքված տպարանների մասին, խօսում է արհեստակցական կազմակերպութիւնների փակման մասին, հերքում է այն հաւաստիացումները՝ թէ իբր կովկասեան ադմինիստրացիայի մէջ գերակշռում է տեղական տարրը։ Վերջում ճառախօսը, դիմելով աջակողմեաններին, ասում է. «Ժամանակ է վերջապէս դադարել չարագործելու ռուս ժողովրդի անտեղեկութիւնը կովկասեան գործերի վերաբերմամբ, ժամանակ է վերջապէս դադարել Կովկասի տագնապեալ ազգութիւնների դէմ ծաղրաբար վերաբերվելուց։ Կովկասեան գործերի վերաբերմամբ հարցապնդումը պէտք է ձևակերպել հետևեալ ձևով. յայտնի՞ է, արդեօք, մինիստրների խորհրդի նախագահին, որ կովկասեան ադմինիստրացիան բոլորովին արհամարհում է տեղական ազգաբնակութեան շահերը, տեղական ազգութիւնների ազգային իրաւունքները։ Ժողովրդական կրթութեան գործը, բժշկական, մատակարարական, գիւղատնտեսական օգնութիւնը, դատաստանական գործը և այլն ուղղակի անտանելի վիճակում են գտնվում տեղական մարդկանց հեռացնելու շնորհիւ։ Յայտնի՞ է մինիստրների խորհրդի նախագահին, որ Կովկասում, հակառակ 1904 թւի նոյեմբերի 12-ի ուկազի և 1905 թւի հոկտեմբերի 17-ի մանիֆեստի և մանաւանդ 1906 թւի հոկտեմբերի 5-ի, որով իրաւահաւասարութիւն յայտարարվեց գիւղացիներին, մինչև այժմ էլ շարունակում է դեռ ազգաբնակութեան մի մասը կախում ունենալ միւսից և մինչև իսկ մինչև այժմ էլ պահպանվում են ճորտական իրաւունքի մնացորդները։ Յայտնի՞ է, արդեօք, մինիստրների խորհրդի նախագահին, որ հակառակ Փոխարքայի վրա դրված պարտականութեան՝ մասնակից անելու այդ երկիրը ամբողջ պետութեան մէջ ծրագրված ներքին ստեղծագործական աշխատանքին, տեղական ադմինիստրացիայի ամբողջ գործունէութիւնը կենտրոնանում է ազգաբնակութեան հետ կռիւ մղելում և արտայայտվում է բացառապէս բռնաբարումներով։ Յայտնի՞ է, արդեօք, մինիստրների խորհրդի նախագահին, որ Կովկասում կազմվել է մի յանցաւոր ընկերակցութիւն, որ հայրենասիրական անունն է կրում և որը մի ամբողջ շարք քրէական յանցանքներ է կատարել արդէն, որ նրա հրամաններին հնազանդվում է տեղական ադմինիստրացիան, որ նրան աջակցութիւն են ցոյց տալիս Կովկասի զինուորական ոյժերը։ Յայտնի՞ է, արդեօք, մինիստրների խորհրդի նախագահին, որ երկրի մէջ հանգստութիւնը վերականգնելու նպատակով ուղարկված զօրամասերը թոյլ են տուել իրանց մի ամբողջ շարք ապօրէն գործողութիւններ կատարել։ Եթէ այդ բոլորը յայտնի է, ուրեմն ինչպիսի միջոցներ պիտի ձեռք առնվեն յանցաւորներին օրինական պատասխանատւութեան ենթարկելու համար։ Իսկ ձեր հարցապնդումը մենք մերժում ենք, իբրև ձեր իսկական-ռուսական երևակայութեան և իսկական-ռուսական պրօվօկացիայի արդիւնք» (Ծափահարութիւն ձախակողմում, և սուլոցներ աջակողմում)։

Պաւլովիչը գտնում է, որ հարցապնդումի էութիւնը կայանում է նրանում, որ բանի գործողութիւնները, որոնցով ահաբեկված է տեղական ազգաբնակութիւնը, ուղղված են, գլխաւորապէս, ռուսական ծագումն ունեցողների դէմ։ Այդ պատճառով ուղիղ չէ բարօն Նոլդէի ճառի այն հիմնական միտքը, որով միանման է համարում Ռուսաստանի ներքին յեղափոխութիւնը Կովկասի հետ։ Այդ երկուսի տարբերութիւնը նրանումն է, որ կենտրոնում տերրորը ուղղված էր մասնաւոր անձանց ու մասնաւոր սեփականութեան դէմ, իսկ ծայրագաւառում զոհվում էին պետական ստացուածքը և առաջին քայլափոխում ընկնում էին նրան պաշտպանողները։ Անհրաժեշտ է ծայրագաւառում այնպիսի իշխանութիւն, որը զգար, որ պաշտպանում է պետութեան ստացուածքը և այն մարդկանց, որոնք հանդիսանում են պետականութեան համար մարտնչողներ և ռուս ազգաբնակութեան ներկայացուցիչներ։ (Բացագանչութիւններ՝ «բրաւօ»)։ Կովկասեան իշխանութիւնները այդ տարբերութիւնը նկատեցին։ Եթէ մի օտարերկրեայ պետութեան մէջ, օր. գերմանական Պօզնանում, լեհերը սկսէին սպանել գերմանական մի որևէ հայրենասիրական կազմակերպութեան անդամներին մէկ-մէկու ետևից, այդ բանը սարսափելի գայրոյթի փոթորիկ առաջ կը բերէր բոլոր դասակարգերի ու կուսակցութիւնների միջև, սկսած հէնց գերմանական սօցիալ-դեմօկրատներից (ծափահարութիւն աջակողմում)։ Տարբերութիւնը մեր ու միւս զօրեղ պետութիւնների միջև այդ կողմից առաջանում է այն բանից, որ մեր հասարակութեան բարձր խաւերը կորցրել են ազգային հպարտութեան ու ազգային արժանապատւութեան զգացմունքը։ (Ծափահարութիւն աջակողմում)։ Կանգ առնելով իշխան Դադեշկելիանիների ու Փիթօյեանների գործերի վրա, ճառախօսը գալիս է այն եզրակացութեան, որ որքան շուտ տեղի ունենայ կովկասեան իշխանութեան միացումը պետական իշխանութեան հետ, այնքան աւելի շուտ կը կատարվի մեծ կարևորութիւն ունեցող պետական գործը։

Տիմօշկինը յայտնում է, որ հարցապնդումի նախաձեռնութիւնը պատկանում է ոչ թէ Պուրիշկեվիչին, այլ իրան Տիմօշկինին, իբրև Կովկասի ռուս ազգաբնակութեան պատգամաւորի։ Առաջ բերելով Կովկասում սպանված ռուս մարդկանց անունները, ճառախօսը նկատում է, որ նրանց մասին չէ կարելի ասել, ինչպէս բարօն Նոլդէն էր ասում, որ իբր նրանք բոլորն էլ կամ գողեր են, կամ արբեցողներ և կամ գաղտնի ոստիկանութեան բաժանմունքի գործակալներ։ Այնուհետև ճառախօսը կարծում է, որ Կովկասում յեղափոխութիւն չէ եղել, այլ ռուսական յեղափոխութեան ազդեցութեան տակ կովկասցիները աշխատում էին կովկասեան ծայրագաւառը ինքնուրոյն դարձնել։ Յետոյ նա մանրամասնօրէն պատմում է Փոխարքայի արած կարգադրութիւնը սօցիալ-դեմօկրատներին հրացան տալու մասին և ապա անցնում գաղթականութիւնների հարցին։ Ժամանակը ուշ լինելով Տիմօշկինի ճառը յետաձգվում է յաջորդ նիստին, յունվարի 22-ին։

Նիստը փակվում է ժամը 12 և 7 ր.։

(«Հ. Գ.»)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

(Շարունակութիւն)

Պետերբուրգ, 20 յունվարի

Պօկրօվսկի 2-րդը պաշտպանում է հարցապնդումի շտապողականութիւնը, որովհետև պրօվօկացիայի ժանրը սպառնում է վարակել ամբողջ պետական մեխանիզմը։ Իր ճառի շարունակութեան մէջ ճառախօսը մանրամասն կերպով պատմում է Ազէֆի գործի փաստական մասը, որ արդէն լոյս էր տեսել թէ արտասահմանեան և թէ ռուսական մամուլի մէջ։

Ֆօն-Անրէպը ներողութիւն է խնդրում, որ ներկայ հարցի մասին նախորդ ճառախօսի լաւատեղեակութիւնը չունի (ծափահարութիւններ աջակողմում և կենտրօնում)։ Եթէ այդ հարցապնդումը փոխադրենք սօց.-յեղափոխականների միջավայրը, այն ժամանակ նրա շտապողականութիւնը անկասկածելի կը դառնար (ծափահարութիւն կենտրօնում)։ Սօցիալ-յեղափոխական կուսակցութիւնը այդ գործում այնպիսի պարտութիւն կրեց, որ նա այլևս բաւականաչափ գայրոյթ և վրէժխնդրութիւն չունի այդ չարիքը պոկելու համար (ծափահարութիւն կենտրօնում)։ Չը գիտեմ ինչպիսի ձևերով ու ապացոյցներով կարելի է պաշտպանել սօցիալիստ-յեղափոխականների կուսակցութեանը, որը երկար շարք տարիների ընթացքում այնքան կարճամիտ է եղել, որ իրան պարագլուխ է ունեցել մի դաւաճանի (ծափահարութիւն աջակողմում և կենտրօնում)։ Գաղափարական կռիւը հնարաւոր է միայն մաքուր միջոցներով։ Այն կուսակցութիւնը, որ իր համար դաւանանք է դարձնում այնպիսի գործելակերպեր, որոնք սարսափելի են բարոյական զգացմունքի փոքր մնացորդ պահպանող մարդկանց համար թէկուզ, չը պէտք է զարմանայ, եթէ իր ռազմական խորամանկութիւնները, անպիտանութիւնները և ամեն տեսակ կեղտերը զէնք են դառնում և այն մարդկանց համար, որոնք նրա հետ կռիւ են մղում։ Ապացոյցներ յօգուտ հարցապնդումի շտապողականութեան ես չեմ տեսնում։ Ի հարկէ, ժանրերը, եթէ կան նրանք, պէտք է մերկացվեն. դա ամենքի շահն է պահանջում, ու նախ և առաջ կառավարութեան։ Կառավարութեան գործն է մերկացնել սխալներն ու զեղծումները, եթէ այդպիսիները տեղի են ունեցել։ Կասկածից դուրս է, որ Դումայի դահլիճում չեն կարող լինել ժողովրդի այնպիսի ներկայացուցիչներ, որոնք աւելին, որ այդ սխալները կարելի է քօղարկել ծաղկամաշկով, սակայն այդ գործին մօտենալու համար հարկաւոր է պատրաստված լինել։ Այդ պատճառով հոկտեմբրիստները առաջարկում են հարցապնդումի շտապողականութիւնը յետաձգել, յանձնել հարցապնդումը մասնաժողովին, նրա համար նշանակել տասնօրեայ ժամանակամիջոց (կենտրօնի ծափահարութիւն)։

Բուլատը զարմանում է, որ հոկտեմբրիստների ներկայացուցիչը, այսինքն այն կուսակցութեան ներկայացուցիչը, որ այնքան մօտ է կառավարութեանը, ոչինչ չը գիտէ Ազէֆի գործի առիթով, որի մասին արդէն ամբողջ Ռուսաստանը գիտէ։ Կարելի՞ է, արդեօք, կասկածել հարցապնդման շտապողականութեան մասին, երբ, ի միջի այլոց, մեղադրում է Ազէֆին ներկայումս թագաւորող կայսրի կեանքի դէմ մահափորձ կազմակերպելու գործում։ Յիշեցէք ներքին գործերի մինիստրի օգնական Մակարովի խօսքերը, որով նա խոստովանում էր պրօվօկացիօն գործելակերպի անթոյլատրելիութիւնը։ Մի՞թէ դուք, մերժելով հարցապնդումը, ուզում էք ստորագրել այն դատավճռի տակ, որ զուրկ էք ամեն մի օրինաւոր մարդկանց յատուկ բարոյական զգացմունքից (ծափահարութիւն ձախակողմում)։

Քուէարկվում է և հարցապնդումի շտապողականութիւնը մերժվում է։

Պերգամենտը, պաշտպանելով երկրորդ հարցապնդումի շտապողականութիւնը, նրա յանձնելը մասնաժողովին համարում է աւելորդ ձգձգում, որովհետև մասնաժողովը, զրկված լինելով հնարաւորութիւնից փաստօրէն ուսումնասիրելու նիւթերը, ոչինչ չի աւելացնի հարցապնդումի փաստական պատճառաբանութեան վրա։ «Մեզ համար կարևոր է սուրբ պահել Անրէպի փառաբանած սկզբունքի ոյժը՝ թէ մեծ գործերը կարող են կատարվել միայն մաքուր և ազնիւ ձեռքերով։ Մի քանի օրվայ միջոցում ռուսաց կառավարութիւնը չամաչեց այդ գործի առիթով երկու պատասխան տալ, որոնք փոխադարձաբար իրար ժխտում են։ Կասեմ բանաստեղծի խօսքերով. «Ասենք որ կեղծաւորութիւն չը կայ, բայց ինչու չը կայ ամօթը»։ (Ծափահարութիւն ձախակողմում)։

Լերխին, չը շօշափելով հարցը ըստ էութեան, հարցապնդումը քննելու կանոնաւորութեան տեսակէտից, պնդում է, որ անհրաժեշտ է յանձնել նրան մասնաժողովին, տալով նրան տասնօրեայ ժամանակամիջոց (ծափահար. կենտրօնում)։

Ռօդիչէվը կարծում է, որ Դուման չէ կարող թոյլ տալ, որպէսզի կառավարութիւնը արդարացնէր անբարոյականութիւնը և յանցագործութիւնները։ Ընդունելով շտապողականութիւնը, դուք կը հաստատէք ռուսաց պետական խղճի զգայնութիւնը։

Երկու հարցապնդումներն էլ յանձնվում են մասնաժողովին, որին տրվում է տասնօրեայ ժամանակամիջոց։

Բուլատը պաշտպանում է առաջարկը՝ մերձակայ օրակարգի մէջ դնելու մահվան պատիժը վերացնելու առիթով օրէնսդրական առաջարկի քննութիւնը։

Կենտրօնի և աջակողմեան կուսակցութիւնների անդամները հետզհետէ հեռանում են դահլիճից։ Ձախակողմից հեռացողներին ծափահարում են։ Նախագահը յայտնում է, որ ի նկատի առնելով նիստի վերջանալը՝ այդ հարցը կը դնի քուէարկութեան միւս անգամ։ Նիստը փակվում է ժամը 6-ին։ Յաջորդ նիստը կը կայանայ յունվարի 21-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին։ Կովկասեան հարցապնդումի առիթով վիճաբանութիւնները շարունակելու համար։

(«Հ. Գ.»)

ԻՏԱԼԻԱՅԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք Գ. Վարդանեանի միջոցով հանգանակված մի խմբից—5 ր. 50 կ.։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Փետրվարի 6-ին (և ոչ 5-ին, ինչպէս առաջ հաղորդված էր) Փոխարքայի պալատում նշանակված է երեկոյթ յօգուտ շուտափոյթ օգնութեան գործի կազմակերպութեան Թիֆլիսում։ Մուտքի վճար սահմանված է 3 րուբլի և երեկոյթը կը լինի հանրամատչելի։

✦ Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ «Մշակ» և «Закавказское Обозрѣніе» լրագիրների խմբագիրները ենթարկված են 1000-ական րուբլի տուգանքի, փոխարինմամբ չը վճարելու դէպքում երկամսեայ բանտարկութեան, մամուլի մասին պարտադիր կանոնների խախտման համար։

✦ Երէկ, յունվարի 22-ին, Թիֆլիսի դատաստանական պալատում նշանակված էր սինօդի անդամ Բագրէն վարդապետի՝ մեր լրագրի խմբագրի դէմ յարուցած դատի քննութիւնը։ Գլխաւոր վկաներից մէկի՝ զօրապետ Վրոյրի չը գալու պատճառով, նիստը յետաձգվեց վաղը, յունվարի 24-ին։

✦ Երէկ քաղաքագլխի պաշտօնակատար Ա. Ի. Խատիսեանը ներկայացաւ Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվին և միջնորդեց թոյլատրել քաղաքային դումայում քննութեան առնելու երկրաշարժից վնասված Սիցիլիայի և Կալաբրիայի բնակիչներին օգնութեան հասնելու խնդիրը և նաև քաղաքին իր կողմից ևս նուիրաբերութիւն անելու։ Փոխարքան թոյլատրեց թէ մէկը և թէ միւսը։ Նորին պայծառափայլութիւնը հետաքրքրվեց քաղաքի ընթացիկ գործերով, որոնց շուտափոյթ լուծումը շատ կարևոր է քաղաքի տնտեսական շահերի տեսակէտից։ Ա. Ի. Խատիսեանը զեկուցեց կոմսին գործերի ներկայ վիճակի մասին քաղաքային վարչութեան մէջ ու այն կարևոր խնդիրների վերաբերեալ, որոնք առանձնապէս հետաքրքրում են քաղաքացիներին։

✦ Մենք լսում ենք, որ մեր հիւանդ բանաստեղծ պ. Ա. Ծատուրեանի առողջութիւնը կազդուրվելու վրա է։

✦ Հեռագրական գործակալութիւնը հաղորդում է Պետերբուրգից, որ մինչև յունվարի 21-ը Իտալիայի աղէտեալների օգտին հանգանակութիւն ստացվել է հանգանակիչ կօմիտէտի մէջ 34,924 րուբլի, 150 ֆրանկ և 600 լիրա։

✦ Լսում ենք, որ Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան տարեկան հանդիսաւոր երեկոյթը տեղի է ունենալու ամսիս 31-ին, Արտիստական ընկերութեան դահլիճում։ Մաղթում ենք նրան կատարեալ աջողութիւն։ Ընկերութեան կազմած հանդէսները սովորաբար հետաքրքրական են եղել։

✦ Ստացանք Յարութիւն ք. Ծուղուրհանցի «Զատոյի բաղդի անիւը» գրքոյկը՝ բաղկացած 98+4 երեսներից, Թիֆլիս, գինը 30 կօպէկ։

✦ Երկրագործութեան մասնագէտ վրացիների մի խումբ դիմել է Թիֆլիսի նահանգապետին թոյլտւութիւն ստանալու՝ հրատարակելու համար գիւղատնտեսական թերթ «Մօսավլի» անունով։

✦ Մահմեդական ինտելիգենցիայի մի խումբ հրատարակելու է մօտ ժամանակ գիւղատնտեսական ամսագիր թուրքերէն լեզուով։ Ամսագրին աջակցելու է կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութիւնը։

✦ Յունվարի 20-ին կայացաւ հիւրանոցների և նման հաստատութիւնների ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։ Զեկուցվեց և հաստատվեց 1908 թ. նախահաշիւը։ Մնացեալ խնդիրները քննվելու են հետևեալ ժողովին։

✦ Վրիպակ.—«Մշակի» երէկվայ համարի «Մամուլի» բաժնում ասված է. «Ստացանք «Աղբիւր» ամսագրի Նոր-Տարվայ համարը», պէտք է լինէր՝ «Տարազի» № 1-ը։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

✦ Լ. Ն. Տօլստօյի «Ո՞ւր է ելքը» գրքոյկի վրա, որը վերաբերում է բանուորական հարցի վիճակին, արգելք է դրված։

✦ Մօսկվայի Վլադիմիր միտրօպօլիտի կացարանում յունվարի 13-ին կայացել է մի նախնական խորհրդակցութիւն հոգևոր ճեմարանների աւտօնօմիայի մասին։ Խորհրդակցութեանը ներկայ են եղել սինօդի բոլոր անդամները և հոգևոր ճեմարանների պրօֆեսօրներից մի քանիսը։ Ժողովը եկել է այն եզրակացութեան, որ աւտօնօմիան վնասում է աստուածաբանական գիտութեանը և քաօս է առաջ բերում բարձր հոգևոր դպրոցի ժամանակակից կեանքում։ («Нов. Русь»)

✦ Ռուսաց սինօդի վերջին նիստում քննութեան է ենթարկվել Կիէվի միսիօներական համագումարի որոշումը «Նոր Իսրայէլ» աղանդի մասին, որը տարածված է գլխաւորապէս Սիբիրի խուլ տեղերում և մի քանի մեծ քաղաքներում։ Աղանդի ներկայացուցիչները, տեղեկանալով որ սինօդը զբաղվելու է այդ հարցով, սինօդի օբեր-պրօկուրօրի անունով ներկայացրին մի գրութիւն, որտեղ բացատրում էին, որ միսիօներական համագումարի որոշումը՝ իրանց աղանդի իբր թէ անբարոյականացնող ու հակակրօնական ազդեցութեան մասին զուրկ է որևէ հիմքից։ Չը նայելով դրան, սինօդը, երկարատև վիճաբանութիւններից յետոյ, որոշեց վաւերացնել միսիօներական համագումարի որոշումը և ճանաչել «Նոր Իսրայէլ» աղանդը չափազանց վնասակար, որի մասին տեղեկացնել ներքին գործերի մինիստրութեանը ի գիտութիւն։ («Нов. Русь»)

✦ Անցեալ տարվայ ընթացքում Եակուտսկի շրջանի սահմաններից, պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, փախել են 57 քաղաքական աքսորականներ։ Ներկայումս այնտեղ ադմինիստրատիվ կարգով ուղարկված աքսորեալների թիւը հասնում է 256 հոգու։ («Наша Жизнь»)

✦ Կիէվի հոգևոր սեմինարիայից մօտ օրերս արձակվել են իրանց «վատ բարքի» համար 27 սաներ։ Այդ միջոցը շաղկապում են Կիէվի և ուրիշ տեղերի սեմինարիաների սաների միջև երևան հանված գրագրութեան հետ, որի նպատակն է եղել միջնորդութիւն զարթեցնել Պետական Դումայի առջև վերականգնելու սեմինարիաների համար նախկին իրաւունքները, որպիսիք նրանք վայելում էին համալսարան մտնելիս։ («Рѣчь»)

✦ Մօգիլէվ-Պօդօլսկից հեռագրում են «Рѣчь» լրագրին, որ մի քանի օր առաջ այնտեղ Դնեպրի սառուցների վրա տեղի է ունեցել բռունցքակռիւ մօգիլեվցիների և ատակչանցիների միջև, որին մասնակցելիս են եղել մինչև 300 հոգի։ Վերջաբանը շատ ցաւալի է եղել. մի հոգի սպանվել է և մի քանի հոգի էլ ծանր վիրաւորվել են։ Բռունցքակռւի այդ վայրենի սովորութիւնը

արդէն մի քանի ամիսներ է, ինչ գոյութիւն ունի։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ Պետական Դումայի շրջաններում [illegible] («Р. В.»)

◆ Պետական Դումայի [illegible] («Р. В.»)

◆ [illegible] մօտ 34,500 ր.։ («Н. В.»)

ԳԻՏՈՒԹ․„ ԳՐԱԿԱՆ․„ ԳԵՂԱՐ․

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

Լ. Ն.

Երկուշաբթի, ամսիս 19-ին, «Դրամատիկ-Գեղարուեստ» սիրողների խումբը Ալեճալեան լսարանում ներկայացրեց Սումբատովի «Դաւաճանութիւն» դրաման։

Զէյնաբի դերը խաղում էր օր. Անահիտը, որը չը կարողացաւ թագուհու տպաւորութիւնը թողնել. նրան պակասում էին միմիկան և ձայնը։ Պ. Բաղդասարեան (Օմար-բէգ) բաւարար էր. պ. Միքայէլեան (Անանիա) իր դերումն էր։ Պ. Մուրադեան (Էրէկլէ) աջող էր, և միայն սա էր, որ փոքր-ինչ զանազանվում էր միւսներից իր գեղեցիկ խաղով։ Օր. Աստղիկ (Ռուքայա) անբաւարար էր և դերը չը գիտէր։ Պ. Միքայէլեան (Սուլէյման-խան) զուրկ էր մաքուր արտասանութիւնից, տիպիքական էր միայն գրիմը։ Պ. Սերժ (Բէսօ) բաւարար էր. նկատելի էր սրա մէջ լուրջ վերաբերմունք դէպի իր դերը։ Միւս դերակատարներից մեծ մասը դերերը չը գիտէր։

Թատրոնը ծայրից ծայր լիքն էր։

Ֆիլիպ

—

Չորեքշաբթի, յունվարի 21-ին, վրաց թատրոնում խաղացին «Սալխինօ» 4 գործ. պիէսը, որը փոխադրած, կամ աւելի ճիշտ ասած՝ վրացիացրած է Չէխովի «Вишневый садъ» պիէսայից, պ. Բագվիլու ձեռքով։

Երկարամեայ բացակայութիւնից յետոյ Պետերբուրգից վերադարձած հայրենիքի կարօտը այնչափ էր տանջել «մեծ իշխանուհուն», որ նա այդ կարօտը առնելու համար փաթթվեց սենեակում կախված մեծ հայելուն և երկար ժամանակ չէր ուզում բաժանվել նրանից։ Գնացին տոհմային գերեզմանատան խօսեցին ու խօսեցին, ծրագիրներ կազմեցին, անցող աշուղներին բայաթի նուագել տուին, ոսկի բաշխեցին և կրկին ցրվեցին։ Երրորդ գործողութեան մէջ հրաւէրք սարքեցին, կերան, խմեցին, հարբեցին, անկապ ու անմիտ խօսքեր ասացին, պարեցին ու պարեցին։ Եւ պարը ու ճաշկերոյթը չը վերջացաւ, չը դադարեց նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ «մեծ իշխանուհուն» յայտնեցին, որ մեծ այգին, եկամուտի, ապրուստի միակ աղբիւրը, աճուրդով ծախվեց։ Մի խօսքով, կատարեալ «զօնաղլուխ»։

Չորրորդ գործողութեան մէջ լացին ու լացին, ճառեր ասացին, գրկախառնվեցին և վերջն էլ «քօչեցին», Պարիզ գնացին, դուռ ու պատուհան զոցեցին և... վերջացաւ։ Ափսոս ժամանակ ու աշխատանք, թուղթ ու թանաք։ Ի զուր ժամավաճառութիւն։ Բայց ինչ կանես, որ հասարակութիւնը այսպիսի պիէսներ է սիրում, ուրեմն պէտք է «քէֆ» անի թատրոնում։ Փոխադրողը աշխատել էր վրաց կեանքի, մանաւանդ արիստոկրատիայի կեանքում գոյութիւն ունեցող թերի կողմերը խարազանել, նրա անհոգութիւնը ու շռայլութիւնը զատափետել, բայց անաջող։

Պիէսի ներքին կապը, անհամ ճառերը, ձգձգումները, անտեղի լացն ու կականը, ծակ փիլիսոփայութիւնները, ձանձրալի պաուզաները, բոլորի համար անհասկանալի մնացին։ Ինչ կարիք կար պիէսի վրացիացման և այն էլ այդչափ անաջող, երբ կարելի էր վերցնել և ուղղակի թարգմանել, որը աւելի գնահատելի կը լինէր ու միտք կունենար։ Դերակատարները իրանց դերերի մէջ լաւ էին։

Թատրոնում բաւական հասարակութիւն կար։

Ներկայացումը ուշ սկսվեց և վերջացաւ գիշերվայ ժամը 12-ին։

Artemius

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բաց նամակ պ. Ա. Արտաբեանին

Թիֆլիս, 21 յունվարի

Դուք, պարոն, քանի որ վատաբիներին յատուկ փախուստ տուիք հրապարակական դատարանից, որն արդէն իր վճիռը կայացրեց հիմնվելով փաստօրէն ապացոյցի վրա, ես այլևս անպատուաբեր եմ համարում ինձ՝ ձեզ պատասխանելու։ Սարքեցէք ձեր դիւային մեքենաները, սփռեցէք ձեր ցանցերը ամեն կողմ, այնուամենայնիւ «Աղբիւրը» կը հոսէ միշտ զովացնելով հայ մանուկի ծարաւը, իսկ «Տարազը» հայ ընտանիքների ամենասիրելի և անհրաժեշտ թերթը կը լինի։

Տ. Նազարեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱՇԽԱՐՀԻՆ ԽԵՂՃՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

Ահա, ինչ որ կը զբաղեցնէ այժմ բովանդակ հայութիւնը ամեն անկիւններուն մէջ։ Պոլսոյ օսմանեան երեսփոխանութիւնը չէ որ հիմակ մեր ուշը կը գրաւէ այնքան, որքան երկիրը. անոր հեռաւոր անկիւններուն մէջ անօք, անպաշտպան հայութեան աւուեստական սովէն մը, չքաւորութենէն և ցուրտէն մեռնող, հասնող մասին աղէխարշ կացութիւնն է որ մեր ուշը կը գրաւէ, մեր սիրտերը կը մորմոքէ։

Ո՞վ կրնայ անտարբեր մնալ այս վիճակին հանդէպ։

Հոն՝ այդ թշուառութեանց և յաւերուդասական երկրին կարծեցեալ երջանիկ երկնքին տակ ամբողջ մարտիրոս ժողովուրդ մը, որ իր բոլոր ոյժովը, կարողութեամբը և իր ամենաթանկ կեանքին գնովը կռուեցաւ և մաքառեցաւ ամենէն անողոք և ամենադաժան բռնապետութեան դէմ, ստրկութեան ծանր շղթաները փշրելու վեհ գաղափարով, ահա ան այսօր, իր փափաքին, իր յաղթութեան առաջին քայլին մէջ, անընական սովէն և անվերջ հարստահարութիւններէն՝ արդիւնք ինկած, ժանգոտած հին սխտեմատիք րէժիմին, որ այժմ նոյնպէս կը շարունակուի այն տեղերը, յաղթահար, կը տուայտի, կը հիւծի և կը մեռնի, ցաւագին նայուածքը դէպի ազատութեան լուսաշող արեգակը և յուսահատ սիրտը դէպի իրեն հարազատ եղբարց գիտակից և անձնուէր աջակցութիւնը ուղղած և յառած։

Հայութիւնը Հայաստանի և բնագաւառներուն մէջ հոգևարք կը քաշէ։ Բռնաւոր կառավարութեան սուրէն և ճնշումներէն չընկճած և չմեռած հասարակութիւնը նոյն այդ կացութեան հետևանք եղող անսուր և անարիւն կոտորածներէն պիտի անհետանայ։

Հայ մանուկները, փոքրիկ վտիտ և մերկ, հայ աղջիկները անհնամ, անպաշտպան հայ ծերունիները իրենց վերջին օրերունեցուկէն, մխիթարութենէն զուրկ՝ յոյսերնին իրենց բաղդաւոր հայրենակցաց վրայ դրած են, հաւատացած որ անոնք միայն պիտի կըրնան լաւագոյն իմն ըմբռնել իրենց կացութիւնը, ըմբռնել և ըստ կարի դարմանել։

Ահա անյետաձգելին և մեզ համար ամենականը։

Եթէ հայութիւն մը կուզենք վաղուայ համար, հայութիւն մը կայտառ, կենդանի, կենսունակ և բարձր գաղափարներով տոգորուն, օգնենք անոնց վերջին անգամ մըն ալ, օգնենք բնագաւառին մեր դժբաղդ և թշուառ եղբայրներուն, որ անոնք կարենան ներկայ մահու և կեանքի տաժանելի և կրիտիքական րոպէներուն դառնութիւնքն և վտանգներն ալ անցունել, նոյնքան տոկուն, յաղթական, որքան դարևոր բռնապետութեան դէմ իրենց անհաւասար կռիւներուն մէջ։

Շատ չէ. եթէ այս անգամ ալ անոնք անվտանգ ապրին, գալ տարի, խաղաղութեան առաջին տարին, բաւական պիտի ըլլայ, որ մեր անվհատ գիւղացին կարենայ վարել իր կենսաբեր հողը, արգասաւորել, արդիւնաւորել զայն, այլ ևս օգնութեան կարօտ չը մնալու չափ, և հանգիստ շնչել Հայաստանի եդեմային օդն ու ջուրը, իր այրացաւեր օջախը և աւերակ հայրենիքը վերաշինելու համար։

Այլ ևս տատամսելը կարելի է և ներելի։

Ամեն գիտակից և զգայուն հայ թող իր պարտքը կատարէ և թող վստահ ըլլայ, որ այդ համակամ զոհողութիւններով մենք մեր փրկանքն իսկ վճարած պիտի ըլլանք, մեր ձեռքով մեր ու մեր սիրելեաց կեանքը գնած։ Այո, մեր օգնութիւնը մեր ազգին համար իսկ պիտի ըլլայ, մեր հայրենեաց վերածնութեան գերագոյն նպատակին համար։

Ամենապատիւ Իզմիրլեան սրբազանը, մեր անձնանուէր, քաջ և արթուն հովիւը, անձամբ տուաւ օրինակը՝ ամբողջ ամսական մը իր հօտին խեղճութեանց ամոքումին տալով։ Մեր պարտաճանաչ անհատները, կազմակերպութիւնքը, ընկերութիւնքը, թերթերը և մարդերը կը շարժին արդէն, թէև թոյլ և անհուն կարիքներուն հանդէպ՝ անբաւական և անզօր։ Հասարակութեան ազնիւ և բարեկեցիկ անդամներուն կը մնայ նոյնպէս աջակցիլ իրենց լումաներով և առատ նուիրաբերութիւններով այդ հանրային ջանքերուն, ընելով զայդ ոչ իբր շնորհք մը... այլ պարզ պարտք մը։

Յառաջադէմ ազգութեանց մէջ պարտաւորութեանց կատարումը և պարտուց հատուցումը՝ շնորհակալութիւններ և գովեստներ ստանալու գնով չի ըլլուիր, այլ լոկ պարտքի մը վճարման գիտակցութեամբ։ Կառավարութիւններ նոյնպէս հանրային պարտք ու պարտաւորութիւնները օրէնքի ոյժով կը ստանան։ Իսկ մեր նման հասարակութեան մը մէջ ատիկա պէտք է ըլլայ ամեն բանէ առաջ, ինքնաբուխ, կամաւոր և յօժարակամ։ Այսպէս գրուածը միայն վայելուչ և արժանաւոր է. մեր կարօտ եղբայրներու ինքնասիրութիւնը և պատուոյ զգացումը չվիրաւորելու համար *)։

Եգիպտահայ գաղութը նոյնպէս՝ ի պատիւ անոր պէտք է խոստովանիլ՝ ինչպէս անցեալին մէջ, նոյն և այժմ, չթեթևանալով հայ ցաւը ամոքելու ընդհանրական ջանքերուն մէջ, այս անգամ ևս իր համեստ բաժինը բազմապատկելու վրայ է։ Հայուհիներուն նախաձեռնութեամբ թատերական ներկայացման հասոյթներէն, այս ու այն մասնակի հանգանակութիւններէն վերջ՝ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնն է որ այսօր, իր հանրածանօթ նախագահ Պօղոս փաշա Նուպարի նախաձեռնութեան տակ, կարևոր նուիրահաւաքութեան մը գլուխ կը կանգնի։

Նորին վսեմութիւնը, դեռ Եւրոպա գտնուած միջոցին, յանձնած էր արդէն Լևոնբէյ Յակոբեանին՝ ասկէ առաջներ բարենպատակ գործի մը համար որոշած 2800 անգլ. ոսկւոյ նուէրը այս նպատակին յատկացնել, և մօտ օրերս ս. պատրիարք հօր պիտի ղրկուի մեծ մասը Զէյթունի և մէկ մասն ալ միւս գաւառներուն պէտքերուն գործածուելու համար։ Անցեալ կիրակի առաջին ժողովը տեղի ունեցաւ, այսօր ալ երկրորդ ժողովը կը գումարուի, և յանձնաժողովներ կազմուեցան, որոնք պիտի սկսին հայ և օտար շրջանակաց մէջ հանգանակութեան ձեռնարկել։ Պօղոս փաշան իր կողմէն 500 անգլ. ոսկի նշանակած է, ինչ որ պատրաստ գումարը, 2800-ին հետ, կը բարձրացնէ 3300 ոսկիի և յոյս կայ բարձրացնել ի մօտոյ 5000 ոսկիի կամ այն է՝ մօտ 50,000 ռուբլի գումարի մը, ինչ որ, ներկայիս մէջ, մեր բիւր ցաւերը մեղմելու նպատակաւ արհամարհելի պիտի չըլլայ, թէև, յարենք, բնաւ երբէք բաւական։

Հօս հանգանակութեան արդիւնքը աւելի յուսալից պիտի ըլլար, եթէ Իտալիոյ երկրաշարժին անլուր աղէտքը իր վրայ չը դարձնէր իրաւամբ տեղւոյ եւրոպական գաղութին ուշադրութիւնը և հոգածութիւնը։

Է՛հ, ապա կովկասահայերը ի՞նչ կը խորհին այս առթիւ տեղդ, ուր նոյնպէս մեր անմոռաց Հայրիկէն հաստատուած և Փոխարքայէն վաւերացեալ վստահելի Մասնաժողով մը գործի վրայ է։ Հաստատապէս կը յուսանք, որ մեր ռուսահայ եղբայրներն ալ պիտի գիտնան իրենց մեծ սրտին արժանի մասնակցութեամբ անգամ մըն ալ, ինչպէս շատ առիթներով, տալ մեզ իրենց ազգային զգացման այն գերագոյն արտայայտութիւնը, որով միայն տառապեալ հասարակութիւնք կրնան տոկալ, ապրիլ և յառաջդիմել, և որ միայն մեր համարինակցական կապերուն ճշմարիտ և անհերքելի գրաւական կրնայ ըլլալ։

Միք. Նալթանեան (Մին)

Կահիրէ, 3 յունվար

---

*) Թէև միւս կողմէն նոյնպէս ցաւալի է նկատել, որ մեր մէջ ներկայ օգնելու և օգնուելու գործն ալ սուտ շահատակութեանց առարկայ դառնալ սկսած է։ Օրինակի համար՝ Պոլիս հաւաքուած գաղթականները, որոնք վերջերս մինչև իսկ ս. պատրիարք հօր վրայ յարձակելու յանդգնութիւնը ունեցան, կերևի անվերջ համագամներով և փափուկ անկողիններով իրենց, այլևս արհեստ մը դարձուցած, ծուլութիւննին չքաշալերելու համար։ Դժբաղդ վիճակ մը, տխուր երևոյթ մը, արդիւնք նոյնքան ինկած և փճացնող պայմաններու, որուն արմատախիլ ջնջումը այժմ այնքան անհրաժեշտ է և ստիպողական, եթէ չի ուզուիր այդ վատասերածներով (բարերաղղաբար քիչ) մեր գլխին ծոյլերու, դատարկաշրջիկներու և «սովալլուկ գայլերու» նորանոր վոհմակներ պատրաստել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ
ՄԻՔԱՅԷԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

մասնագէտ միզասեռային, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդութիւնների

Վերադարձաւ

և առաջվան պէս ընդունում է հիւանդներին ցերեկվայ 1—4 ժամը և երեկոյեան 6—8 ժամը։

Միխայլովսկի պրօսպեկտ, № 38. (Բէալական դպրոցի հանդէպ), տէլէֆօն 663.
(օ. մ.) 11. 10—7

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ե. Խօջափարուխեան

Օդեսսայի համալսարանի կլինիկայի նախկին օրդինատոր։

Մասնագիտութիւնը՝ սիֆիլիս, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը՝ առաւօտեան ժամը 9—12 և 5—7½ երեկոյեան։

Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա փ. № 29.
(օ. մ.) 25—21

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միրիբաբեանց

Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր

Ընդունելութիւն ամեն օր { 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.

Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33.
(օ. մ.) 100—40

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։

Հիւանդների ընդունելութիւնը { 12—1 առաւօտեան 5—6 երեկոյեան

Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ծավճանիձէի։
100—86

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
Ներքին հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.

Վելիամինովսկայա փող., № 10.
(օ. մ.) 100—41

ԲԺԻՇԿ
Ա. Ա. ԽԱՆԴԱՄԻՐԵԱՆ

Արտասահման մեկնելու պատճառով, հիւանդների ընդունելութիւնը ընդհատված է։
(օ. մ.) 50—28

Նոր լոյս տեսաւ
ԷՄԻՆԵԱՆ
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ
ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

Մասն I. Ընդհանուր ազգագրական յօդուածներ. 1) Ազգագրութիւն, նրա բացատրութիւնը և սահմանները, 2) Նիւթեր հայ ազգագրութեան պատմութեան, 3) Համեմատական կրօնախօսութիւն, 4) Ֆօլկլօր, 5) Յակոբ Գուրմ; նրա դպրոցը և նրա քննադատները։ Մասն II. Կոյլտուրի պատմութիւն Լիպպերտի։ Էջ. Զ+124+221.

Գինն է ծանրապարհածախսով 1 ր. (2 ֆր. 50 ս.)։ 5 օրինակը միասնուագ՝ 3 ր. 75 կ. (ճան. ծախսով)։ Բոլոր եօթը հատորը միասնուագ՝ 6 ր. 50 կ. (ճան. ծախսով)։

Դիմել՝ Правленіе Лазаревскаго Института вост. яз., Москва (Institut Lazareff, Moscou).
(ու. կ.) 66. 5—1

Լոյս տեսաւ
Հ. Առաքելեանի
ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
XI գիրքը
ՉԵՌՆԱՐԿ

Տարրական տրամաբանութեան, հոգեբանութեան և բանահիւսութեան ի պէտս հայոց ազգային դպրոցների։

Կազմեց Հ. Առաքելեան

Գինն է 50 կօպէկ։

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառանոցներին և իրան հրատարակչին՝ խմբագրութիւն «Մշակի»։
(օ. մ.) 28. 5—4

Նոր հիւրանոց Վարշավայում
„Հիւրանոց պալատ"

որ գտնվում է Վարշավայի ամենաքական կենտրոնում, Բէլեանսկայա, Դօլգայա և Նալեվօկ փողոցների անկիւնում, «Զիմօնսի Պասաժի» շէնութեան մէջ, էլեքտրական տրամվայների կանգ առնելու տեղը, պարունակում է 100 նոր սարքված սենեակներ՝ արժողութեամբ 1 ր. 25 կ.-ից օրական, էլեքտրական լուսաւորութեամբ և կենտրոնից տաքցնելով։

Լողարաններ, էլեքտրական բարձրացնելու մեքենայ թէ մարդկանց և թէ ապրանքների համար, ապրանք դարսելու հնարաւորութիւն, քաղաքային տէլէֆօններ և միացումն Լօձի և Կալիշի հետ, կառքեր հիւրանոցից դէպի ամեն գնացքներ։
(ու.) (104) 18. 5—3

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻ

քաղաքային տարրական (начальное) իգական դպրոցի համար հարկաւոր է

Հայ միջնակարգ դպրոցաւարտ
ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

16 դաս, մինչև ուսումնական տարվայ վերջը 220 ռուբլի ռոճիկ։

Եթէ կարողանայ աւանդել նաև երգ՝ 5 դաս—68 ռուբլի ռոճիկ ևս։

Ցանկացողները թող դիմեն՝ Александрополь, Предсѣдателю Думской Училищной Комиссіи Карапету Апинянцу.
49. 3—3

Նոր լոյս տեսաւ
ԴՕԲՐԻՆԻՆԻ
ՀԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ
և
ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ

Դասագիրք ընդհանուր պատմութեան հայոց միջնակարգ և ծխական վեցամեայ դպրոցների համար։

(Ընդունված է իբրև դասագիրք ընդ. պատմութեան Ներսիսեան և Յովնանեան դպրոցների մանկավարժական խորհուրդներից)։ Փոխադրեցին և յաւելուածներով ճոխացրին

Իս. Յարութիւնեան և Յ. Թաղէոսեան

107 ընտիր պատկերներով և քարտէզով։
ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ
(օ. մ.) 24. 5—5

Փետրվարի 1-ից Թիֆլիսում բացվում է
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՋՈՒԼՀԱԿԱՆՈՑ

որը կը գործէ չորս ամիս շարունակ և կը սովորեցնէ ջուլհակութեան արհեստը։ Դասընթացքի գինն է 8 ռուբլի։ Ընդունակ աշակերտուհիները կարող են իւրացնել արհեստը և աւելի կարճ միջոցում։

Ընդունելութիւնը ամեն օր, երեկոյեան ժամը 3-ից մինչև 6-ը, 9 րդ քաղաքամասում, Աւճալեան փողոց № 3, տուն Սարգսեանի, հարցնել օրիորդ Սաթենիկ Գասպարեանցին, և 3-րդ քաղաքամասում, Կիպիանովսկայա և Վէջինսկայա փող. անկիւն, № 2 տուն, վերևի յարկ, հարցնել օրիորդ Տիխօնովային։
47. 5—4

ԱՆՆՇԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՈՎ

իւրաքանչիւրը կարող է հագուստ ձեռք բերել թէ իրան և թէ իր ընտանիքի համար, նոյնպէս և ստանալ օգտակար և արժէքաւոր իր, եթէ կը հաղորդէ իր հասցէն բաց նամակով «Варонъ и Марковичъ» ընկերութեանը, մահուդէ և մանուֆակտուրային ապրանքների դէպօյին, Րօվնօյում։ (Ровно, Волынск. губ.).
(Ե. ու.) 193827 19. 6—4